

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ประโยชน์ของการชมรายการกีฬาทางโทรทัศน์ที่มีต่อการเรียนการสอน วิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 2 ได้มีการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยในหนังสือ ดังต่อไปนี้

1. สื่อการเรียนการสอน

ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

การจำแนกของสื่อการเรียนการสอน

2. สื่อสารมวลชน

ความหมายของการสื่อสารมวลชน

หน้าที่ของสื่อสารมวลชน

3. วิทยุโทรทัศน์

ความหมายของวิทยุโทรทัศน์

ประเภทของวิทยุโทรทัศน์

4. ความรับผิดชอบในการจัดรายการกีฬาทางวิทยุโทรทัศน์

5. คุณลักษณะและประสิทธิผลของสื่อโทรทัศน์และวีดิทัศน์

6. ความสำคัญและข้อจำกัดของวิทยุโทรทัศน์ทางการศึกษา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

1. สื่อการเรียนการสอน

1.1 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

คำว่า “สื่อ”(Media) โดยทั่วไปหมายถึง ตัวกลางหรือระหว่าง(Between)ซึ่งในที่นี้ หากพิจารณาในแง่ของการสื่อสารแล้ว สื่อ จะหมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เป็นพาหะนำความรู้ หรือ สารสนเทศ (Information)ระหว่างผู้สื่อกับผู้รับ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ รูปภาพ วัสดุฉาย สิ่งพิมพ์ และอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ก็คือสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร และเมื่อนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ในการเรียน การสอนแล้วเราเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “สื่อการเรียนการสอน” ด้วยเหตุนี้สื่อการเรียนการสอนจึงทำ หน้าที่เป็นพาหะนำความรู้หรือสาร (Messages) ไปสู่ผู้เรียนในระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533 : 79)

สื่อ (Medium, Media) เป็นคำที่มาจากภาษาละติน ว่า “Medium” แปลว่า “ระหว่าง” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรง ตามวัตถุประสงค์เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในการสอนจึงเรียกว่า “สื่อการสอน” (Instructional Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุทางกายภาพที่นำมาใช้ใน เทคโนโลยีการศึกษา ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอน วางไว้ได้เป็นอย่างดี (กิดานันท์ มลิทอง, 2540 : 79)

สื่อการสอน หมายถึง การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งหมายถึง การนำวัสดุ เครื่องมือและวิธีการมาเป็นสะพานเชื่อม โยงความรู้เนื้อหาไปยังผู้เรียนได้ เพื่อทำให้เกิด ความเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกัน ได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมาย (จริยา เหนียนเฉลย, 2535 : 4)

1.2 การจำแนกของสื่อการสอน

นักการศึกษาท่านต่าง ๆ ได้จำแนกสื่อการสอนตามประเภท ลักษณะและวิธีการใช้ ดังนี้

เคอ คีฟเฟอร์ (De kieffer, 1965 อ้างถึงใน ชุมขยลา หล้าสูบ, 2542 : 14 – 15) ได้แบ่ง สื่อออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะที่ใช้ เรียกว่า “โสตทัศนูปกรณ์” (Audio-Visual Aids) ได้แก่

1. สื่อประเภทใช้เครื่องฉาย (Projected Aids) ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนต์ เครื่องฉายแผ่น โปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เป็นต้น
2. สื่อประเภทไม่ใช้เครื่องฉาย(Nonprojected Aids) ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิของจริง ของจำลอง เป็นต้น

3. สื่อประเภทเครื่องเสียง (Audio Aids) ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียงวิทยุ เป็นต้น

เดล (Dale, 1965 : 42 - 43) ได้จัดแบ่งสื่อการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็เห็น การแสดงขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้สื่อแต่ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้ด้วย โดยพัฒนาความคิดของ Bruner (Bruner) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยานำมาสร้างเป็น “กรวยประสบการณ์” (Cone of Experiences) โดยการแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ประสบการณ์ตรง เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากของจริง สถานการณ์จริง หรือด้วยการกระทำของตนเอง เช่น การจับต้องและการเห็น เป็นต้น

2. ประสบการณ์รอง เป็นการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนเรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด ซึ่งอาจเป็นของจำลองหรือการจำลองก็ได้

3. ประสบการณ์นาฏกรรมหรือการแสดง เป็นการแสดงบทบาทสมมติหรือการแสดงละคร เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในเรื่องที่มีข้อจำกัดด้วยยุคสมัย เวลาและสถานที่ เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรม เป็นต้น

4. การสาธิต เป็นการแสดงหรือการกระทำประกอบคำอธิบายเพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น

5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้และเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ภายนอกสถานที่เรียน อาจเป็นการเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เป็นต้น

6. นิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งของต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ ฯลฯ เพื่อให้สาระประโยชน์และความรู้แก่ผู้ชม เป็นการให้ประสบการณ์แก่ผู้ชม โดยการนำเอาประสบการณ์หลายอย่างผสมผสานกันมากที่สุด

7. โทรทัศน์ เป็นการใช้ทั้งโทรทัศน์การศึกษาและโทรทัศน์การสอนเพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนหรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียนหรืออยู่ทางบ้าน และใช้ส่งได้ทั้งในระบบวงจรเปิดและวงจรปิด การสอนอาจจะเป็นการสอนสดหรือบันทึกลงวีดิทัศน์ก็ได้

8. ภาพยนตร์ เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ลงบนฟิล์มเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งภาพและเสียง โดยใช้ประสาทตาและประสาทหู

9. การบันทึกเสียง วิทยุ ภาพนิ่ง การบันทึกเสียงอาจเป็นทั้งในรูปของแผ่นเสียง

หรือเทปบันทึกเสียง วิทยุ เป็นสื่อที่ให้เฉพาะเสียง ส่วนภาพนิ่งอาจเป็นรูปภาพ สไลด์ โดยเป็นภาพวาด ภาพถ่าย หรือภาพเหมือนจริงก็ได้ ข้อมูลที่อยู่ในสื่อขั้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนที่ถึงแม้จะอ่านหนังสือ ไม่ได้แต่ก็สามารถจะเข้าใจเนื้อหาเรื่องราวที่สอน ได้ เนื่องจากเป็นการฟังหรือดูภาพเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องอ่าน

10. ทักษะสัญลักษณ์ เช่น แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ หรือเครื่องหมายต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สัญลักษณ์แทนความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ หรือข้อมูลที่ต้องการให้เรียนรู้

11. วัจนสัญลักษณ์ เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ได้แก่ คำหนังสือในภาษาเขียนและเสียงของคำพูดในภาษาพูด

จากกรวยประสบการณ์นี้ เคล ได้จำแนกสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สื่อประเภทวัสดุ (Software) หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผนที่ ลูกโลก รูปภาพ หุ่นจำลอง เป็นต้น

1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง จำเป็นจะต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผ่นเสียง ฟิล์มภาพยนตร์ สไลด์ เป็นต้น

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (Hardware) หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุ สามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉาย แผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เป็นต้น

3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ (Techniques and Methods) หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถนำสื่อวัสดุและอุปกรณ์มาใช้ในการสอนได้ เช่น เกมและการจำลอง การสอนแบบจุดภาค การสาธิต เป็นต้น

การแบ่งขั้นตอนของกรวยประสบการณ์เป็นการแบ่งลำดับขั้นตอนความแตกต่างของประสบการณ์ บรูเนอหรืออธิบายว่า การที่มนุษย์จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจะต้องผ่านกระบวนการกระทำ กระบวนการรับรู้และกระบวนการใช้สัญลักษณ์ขั้นตอนการเสนอข้อมูลที่คิดที่สุดนั้นควรเริ่มจากการกระทำ จากนั้น ไปสู่การรับรู้ด้วยภาพ และการใช้สัญลักษณ์ซึ่งแบบการกระทำ เด็กจะได้ข้อมูลจากการกระทำโดยมีประสบการณ์ตรงกับวัตถุนั้น เช่น การจับต้องตุ๊กตา เป็นต้น ภายหลังจากที่เด็กได้มีประสบการณ์ตรงแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็เป็นการเสนอ ข้อมูล โดยการใช้ภาพแทนการกระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถที่จะจำลักษณะของวัตถุได้และแบบการใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นแบบที่สูงที่สุด โดยการเสนอในรูปของภาพ (สม โภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2527 : 252 - 253)

คนเราสามารถรับรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ประสาทตารับรู้โดยการมองเห็นประมาณ 75% ประสาทหูรับรู้ได้โดยการฟังประมาณ 6% ประสาทจมูกรับรู้ได้โดยการดมกลิ่นประมาณ 3% และประสาทลิ้นสามารถรับรู้ได้โดยการลิ้มรสประมาณ 3% การรับรู้ในสิ่งต่างๆ จากการใช้ตาหูและหูฟังรวมกันถึง 88% จึงเรียกสิ่งที่ได้รับรู้ได้ด้วยประสาทตาและหูว่า “โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์” การใช้สื่อการสอนอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว จะไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วน การใช้ประสาทสัมผัสหลายๆ ด้านทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ลึกซึ้ง และประทับใจนาน ดังนั้นจึงควรใช้สื่อการสอนหลายๆ อย่างร่วมกันเพื่อเสริมความรู้อันซึ่งกันและกัน สื่อการสอนหลายๆ อย่างที่ถูกนำมาใช้ร่วมกันเรียกว่า “สื่อประสม” (Multi Media) (วาสนา ชาวหา, 2533 : 11)

2. สื่อสารมวลชน

2.1 ความหมายของการสื่อสารมวลชน

การสื่อสารมวลชน คือ การกระจายข่าวสารไปสู่คนหมู่มาก (อรุณี ประภา, 2531 : 191 – 192) จาโนวิทซ์ (Janowitz, 1968 : 41) “การสื่อสารมวลชนประกอบด้วยสถาบันและเทคนิค ซึ่งกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี (หนังสือพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ ฯลฯ) ส่งเนื้อหาที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic content) ไปสู่ผู้รับสารที่มีขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกัน และอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย”

ไรท์ (Wright, 1975 : 8) “การสื่อสารมวลชนคือ การสื่อสารที่มุ่งไปสู่ผู้รับสารจำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างกัน และไม่เป็นที่รู้จักของผู้ส่งสาร สารถูกนำไปยังประชาชนทั่วไป เพื่อให้ถึงประชาชนผู้รับสารได้รวดเร็วในเวลาเดียวกัน และสารนั้นมีลักษณะที่ไม่ยั่งยืน โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นผู้ส่งสารมักจะเห็นหรือดำเนินกิจการ ภายใต้องค์การที่สลับซับซ้อนซึ่งมีค่าใช้จ่ายมหาศาล”

เบอร์กูม (Burgoon, 1974 : 287) “การสื่อสารมวลชนเป็น การสื่อสารที่ไม่เป็นส่วนตัว (impersonal) และโดยอ้อม (indirect) ที่มุ่งไปสู่คนจำนวนมาก”

บิทเนอร์ (Bittner, 1983 : 13) “การสื่อสารมวลชนคือ การที่สารถูกสื่อสารผ่านสื่อมวลชนไปยังคนจำนวนมาก”

อ๊กและคณะ (Agee et-al, 1988 : 35) และคณะ “การสื่อสารมวลชนคือ กระบวนการของการส่งข่าวสาร (information) ความคิด (ideas) และทัศนคติ (attitudes) ไปสู่ผู้รับสารจำนวนมากที่มีความแตกต่างกัน โดยการใช้สื่อที่ถูกพัฒนาเพื่อการนี้”

จากคำนิยามทั้งหลายข้างต้น เราอาจสรุปเพื่อเป็นการง่ายต่อความเข้าใจได้ว่า “การสื่อสารมวลชนเป็นกระบวนการของการสื่อสารไปยังคนจำนวนมากในเวลาเดียวกันหรือในเวลาใกล้เคียงกัน โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นสื่อ”

การสื่อสารมวลชนสามารถแยกส่วนประกอบออกไปได้ 3 ส่วน ดังนี้

1. Mass หมายถึง ผู้รับสารหรือมวลชน ผู้รับสารจะมีลักษณะที่เราไม่สามารถกำหนดจำนวนและลักษณะได้ ผู้รับสารจะมีความแตกต่างกันอย่างมากมาย ทำให้ยากที่จะกำหนดเนื้อหาของสารให้เหมาะสมกับผู้รับสารทุกคนได้ ดังนั้น ในการส่งสารจึงต้องอาศัยความหลากหลายของสารเพื่อให้ผู้รับสารเลือกรับสารตามความสนใจและเหมาะสม

2. Mass Media สื่อมวลชนหรือช่องทางในการนำสาร (Media) ไปสู่มวลชน สื่อนี้อาจหมายถึง สื่อมวลชน ซึ่งเป็นตัวบุคคล ได้แก่ นักหนังสือพิมพ์ นักจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ ฯลฯ หรืออาจหมายถึง ช่องทางในการนำสาร ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิด ไปสู่มวลชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาได้ตอบในลักษณะต่าง ๆ

3. Communication Process (กระบวนการสื่อสาร) หมายถึง การส่งเสริมไปสู่คนจำนวนมากโดยผ่านทางสื่อมวลชนในกระบวนการนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่มีโอกาสเผชิญหน้ากันการสื่อสารจะกระทำโดยผ่านอุปกรณ์ทางการสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้โอกาสที่ผู้ส่งสารจะได้รับปฏิกิริยาโต้ตอบกลับมาในทันทีทันใดจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ แต่อาจมีปฏิกิริยาโต้ตอบแบบล่าช้า (Delayed Feedback) ขึ้นมาแทน เช่น การเขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นกลับมาหรืออย่างรวดเร็วกว่าอาจเป็นการโทรศัพท์เข้ามา เป็นต้น

ในกระบวนการสื่อสารมวลชน จะมีองค์ประกอบอย่างง่ายที่สุดของการสื่อสารอยู่ 3 อย่าง คือ

1. ผู้ส่งสาร (Sender) หรือต้นตอ (Source)
2. สาร (Message)
3. ผู้รับสาร (Receiver) หรือจุดหมายปลายทาง

การสื่อสารในลักษณะนี้เป็นการสื่อสารตรงหรือการสื่อสารทางเดียว (One Way Communication) ส่วนมากการสื่อสารแบบนี้เกิดขึ้นกับการสื่อสารมวลชน ข้อดีก็คือมีความรวดเร็ว แต่เป็นการสื่อสารที่จะวัดประสิทธิภาพในการสื่อสารได้ยาก เพราะผู้รับสารไม่ค่อยมีปฏิกิริยาโต้ตอบกลับมา ดังนั้น ผู้ส่งสารจะต้องเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารจึงจะทำให้การสื่อสารนี้ลุล่วงตามวัตถุประสงค์

โดยทั่วไปกระบวนการ (Process) หมายถึง ปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาหรืออาจหมายถึงกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน (เป็นขบวนการ) จะเห็นว่าลักษณะสำคัญของกระบวนการก็คือ

การเปลี่ยนแปลง (Change) และสภาพการต่อเนื่อง (continue) กระบวนการจะเป็นสภาพที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา มีสภาพการต่อเนื่องกิจกรรมการสื่อสารดำเนินต่อไปเหมือนลูกโซ่ และมีผลเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กระบวนการของการสื่อสารมวลชนก็เช่นเดียวกัน เราไม่รู้จุดเริ่มต้นที่แน่นอนว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อนักข่าวไปพบข่าวนั้น หรือเกิดขึ้นก่อนหน้านั้น เป็นการยากที่จะกำหนดขั้นตอนของการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้องเพราะเหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นย่อมประกอบด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งองค์ประกอบแต่ละอย่างก็มีความสัมพันธ์กันมีผลกระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน ผลที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้จะแสดงถึงการทำงานของกระบวนการนั่นเอง เมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นเราไม่อาจบอกได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นั้น เนื่องจากสิ่งใดแน่นอน นี่แหละจึงทำให้ผู้ที่ทำงานนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการค้นหาสาเหตุต่าง ๆ ของเหตุการณ์หรือข่าวให้ตรงกับข้อเท็จจริง (Fact) ให้มากที่สุด (ปรีชา กลิ่นรัตน์, 2536 : 221 – 222)

2.2 หน้าที่ของสื่อมวลชน

ปรีชา กลิ่นรัตน์ (2536 : 223) ได้กล่าวว่าปัจจุบันสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ต่อไป

(1) สืบเสาะ สืบเหตุการณ์ และรายงานสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คิดว่าจะมีความสำคัญเพียงพอที่จะรายงานให้ประชาชนได้รับรู้ การเสนอข่าวและเหตุการณ์ (Information) ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวจะต้องเสนออย่างตรงไปตรงมาไม่แทรกความคิดเห็นข่าวนั้นจะต้องเป็นประโยชน์และดึงดูดความสนใจ (Attention) เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป (Acceptance) เป็นข่าวที่ง่ายต่อการแปลความหมาย (Interpretation) และการจดจำ (Memory)

(2) เสนอความคิดเห็น (Opinion) และ โน้มน้าวให้เกิดประชามติ (persuasion) สื่อมวลชนเป็นผู้นำทางความคิดหรือเร้าให้เกิดประชามติที่มีผลกระทบต่อสังคม อาจนำเสนอในรูปแบบบทความ สารคดี บทวิจารณ์ บทบรรณาธิการ

(3) ให้ความรู้ (Learning) สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ เช่น โทททัศน์การศึกษา เพื่อให้คนที่อยู่ในสังคมมีความรู้และมีการศึกษาที่ดี

(4) บริการด้านบันเทิง (Entertainment) เนื้อหาของสารจะต้องมุ่งเร้าอารมณ์ และความรู้สึก (Emotional) มากกว่าให้ความรู้หรือความคิดเห็น เช่น คนตรี ละคร เพลง กีฬา และการรื่นเริงต่าง ๆ

อรุณีประภา หอมเศรษฐี (2520 : 43) กล่าวว่าศาสตราจารย์ไวเบอร์ ชแรมม์ (Wibur Schramm) นักวิจัยและค้นคว้าทางด้านสื่อมวลชน ได้ให้ความหมายหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง สื่อสารมวลชนมีหน้าที่สืบเสาะ สังเกตการ และรายงาน สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งคิดว่ามีความสำคัญเพียงพอที่จะรายงานให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้

ประการที่สอง สื่อสารมวลชนมีหน้าที่ดำรงรักษาประเพณี บทบาท ทัศนคติ และ ค่านิยม อันควรจะมีอยู่ในสังคมนั้น ทั้งนี้เพื่อให้สังคมนั้นอยู่ได้

ประการที่สาม สื่อสารมวลชนมีหน้าที่ให้ข้อคิด สนับสนุนความคิดและเหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่ยังไม่เข้มแข็งพอให้เกิดก่อตัวขึ้น และยังทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดเห็นใหม่ ๆ ไปสู่ ความเปลี่ยนแปลงในสังคมด้วย

ลาสเวลล์ (Lasswell , 1948 : 37 – 51) ศาสตราจารย์ทางกฎหมายและการเมือง ซึ่งได้บุกเบิกทำการวิจัยด้านการสื่อสารมวลชน ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการสื่อสารมวลชนไว้ 3 ประการ คือ

1. สอดส่องระวังระไวเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม (Surveillance of the environment) หรือหน้าที่ด้านข่าวสาร (Informative function)
2. ประสานส่วนต่างๆ ในสังคมเพื่อแสดงปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งแวดล้อม (Correlation of the parts of society in responding to the environment) หรือหน้าที่ด้านความเห็น หรือการชักจูงใจ (Opinion or persuasive function)
3. ถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นต่อไป (Transmission of the social heritage from one generation to the next) หรือหน้าที่ด้านการศึกษา (Instruction or educational function)

นอกจากนั้น ชรามม์ (Schramm, 1964 : 39 – 40) และ ไรท์ (Wright, 1975 : 75) ได้เพิ่มเติมหน้าที่ประการที่ 4 ของการสื่อสารมวลชน คือ

4. การให้ความบันเทิง (Entertainment function) หน้าที่ทั้ง 3 ประการ อธิบาย ได้ดังนี้ :-

4.1 หน้าที่ด้านข่าวสาร (Informative Function)

หน้าที่ด้านข่าวสาร หรือการสอดส่องระวังระไวสิ่งแวดล้อม หมายถึง การแสวงหา และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม อันเป็นเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกสังคมหนึ่ง ๆ กิจกรรมของสื่อสารมวลชนด้านนี้ ก็คือ การรายงานข่าว (News reporting) หรือการแจ้งข่าวสาร (informing) การแจ้งข่าวสารทำให้ประชาชนหูตากว้างขวาง ขึ้น สามารถเปรียบเทียบตนเอง และสังคมของตนเองกับสังคมอื่น และคนในสังคมอื่นได้สาระ ของข่าวสารที่เสนอสามารถสร้างบรรยากาศแห่งการพัฒนาให้แก่ประชาชนด้านต่าง ๆ ได้เพื่อ พัฒนาสิ่งแวดล้อมของตนเองและสังคมให้ดีขึ้น จึงเป็นการเผยแพร่และให้คนคุ้นเคยความคิด

ใหม่ ๆ ไปด้วย

4.2 หน้าที่ด้านการชักจูงใจ (Opinion or Persuasive function)

หน้าที่ด้านการชักจูงใจหรือการประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคม หมายถึง การที่สื่อมวลชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นข่าว เป็นการวิเคราะห์และเสนอแนะว่า ควรจะทำอะไรกับสิ่งนั้น ๆ มุ่งให้คำอธิบายความหมาย แสดงความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้รับสารตระหนักหรือรับทราบสภาวะแวดล้อมและเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปกิจกรรมของสื่อมวลชนด้านนี้คือ บทบรรณาธิการ (Editorial) การวิเคราะห์ วิจารณ์ นานาทัศนะ ฯลฯ จากกิจกรรมของสื่อมวลชนนั้นผู้รับสารจะพิจารณาทบทวนความต้องการ ตลอดจนความเชื่อและทัศนคติของตนเองว่าสอดคล้องกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมภายนอกอย่างไรในขณะเดียวกันก็จะหาวิธีสนองความต้องการ พยายามปรับความเชื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกัน

4.3 หน้าที่ด้านการศึกษา (Instruction or Educational function)

หน้าที่ด้านการศึกษาหรือการถ่ายทอดมรดกทางสังคม หมายถึงความถึงการเผยแพร่ความรู้ ค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมแก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม เพื่อให้วิทยาการ และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ คงอยู่ต่อไป นี่คือนี่คือ หน้าที่ด้านการให้การศึกษาหรือการให้ความรู้ของสื่อมวลชน หน้าที่ด้านศึกษานี้เน้นการสร้างบรรยากาศหรือกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning activities) ให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับสาร สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ในการให้ความรู้ที่จำเป็นเพื่อให้อ่านออก เขียนได้ การปรับปรุงการกินการอยู่ และการประกอบอาชีพ

3. วิทยุโทรทัศน์

3.1 ความหมายของวิทยุโทรทัศน์

กรมประชาสัมพันธ์ (2524 : 2) ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุ โทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 3 ได้ให้คำจำกัดความของวิทยุโทรทัศน์ไว้ว่า “วิทยุโทรทัศน์ หมายความว่า การส่งหรือการรับภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวในลักษณะ ไม่ถาวรด้วยคลื่น แอรรคเขียน”

โทรทัศน์การศึกษาเป็นผลการนำรูปแบบและเทคนิคของสื่อโทรทัศน์มาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อธุรกิจทางการศึกษาเป็นลักษณะหนึ่งของเทคโนโลยีการศึกษา (วิรุฬห์ ลีลาพฤกษ์, 2529 : 1)

“โทรทัศน์การศึกษา” เป็นการส่งรายการ โทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเชิงความรู้ด้านต่างๆ

ให้แก่ ผู้ชม โดยไม่จำกัดสถานภาพของผู้รับและสามารถนำรายการเหล่านั้นมาใช้ประกอบในการเรียนการสอนได้ แต่ถ้าเป็น “โทรทัศน์เพื่อการสอน” จะเป็นรายการโทรทัศน์ที่จัดทำเพื่อการสอนตามหลักสูตรและมีการจำกัดสถานภาพของกลุ่มผู้รับ (กิดานันท์ มลิทอง, 2536 : 142)

ณรงค์ สมพงษ์ (2543 : 160) ได้สรุปความหมายไว้ว่า วิทยุโทรทัศน์เป็นการส่งและการรับสัญญาณภาพและเสียง โดยเครื่องส่งและเครื่องรับอิเล็กทรอนิกส์โทรนิคออกอากาศโดยคลื่นวิทยุ จึงเป็นสื่อที่แพร่ภาพและเสียงไปสู่เป้าหมายปลายทางได้รวดเร็ว ในแง่ของผู้รับสารสามารถรับรู้ทั้งภาพและเสียง ซึ่งช่วยทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายกว่าการรับรู้ด้วยเสียงเพียงอย่างเดียว เพราะภาพจะช่วยทำให้ผู้ดูเกิดความเข้าใจได้ทันที อีกประการหนึ่งสัญญาณโทรทัศน์สามารถบันทึกเก็บไว้ในสื่อต่าง ๆ ได้ดี เช่น บันทึกไว้ในวิดีโอเทป หรือนำมาเล่นกลับใหม่ได้

ศักดิ์พันธ์ ดันวิมลรัตน์ (2540 : 16) ได้กล่าวไว้ว่า วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่งที่เป็นสื่อกลางในการนำข่าวและความรู้สู่มหาชน เป็นสื่อมวลชนที่มีคุณสมบัติได้เปรียบสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ

3.2 ประเภทของรายการวิทยุโทรทัศน์

สำหรับรายการ โทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่แพร่หลายและเสียงในขณะนี้ วิชัย นภาพงส์ และคณะ (2526 : 187) ได้แบ่งประเภทของรายการ โทรทัศน์เพื่อการศึกษาไว้ดังนี้

ก. รายการ โทรทัศน์การศึกษา (Educational Television : ETV) เป็นรายการเพื่อความรู้ทั่วไปในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางวิชาการ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยไม่จำกัดความรู้ของผู้ชมหรือเจาะจงเฉพาะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นการให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไป

ข. รายการ โทรทัศน์การสอน (Instructional Television : ITV) เป็นรายการที่จัดทำขึ้นตามหลักสูตรทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อเสนอบทเรียนแก่ผู้เรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะผู้เรียนอาจจะเรียนอยู่ในสถานศึกษาหรือเรียนอยู่ที่บ้านก็ได้ในรูปแบบของการศึกษาทางไกล โทรทัศน์เพื่อการสอนนี้รวมการแพร่ภาพและเสียงทั้งในระบบวงจรเปิดและระบบวงจรปิด เช่น การสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและมหาวิทยาลัยรามคำแหงหรือการเรียนในห้องเรียนโดยใช้รายการการศึกษาและการสอนที่บันทึกไว้ในเทปโทรทัศน์เพื่อให้ผู้เรียนชมแล้วบรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการเรียน

ณรงค์ สมพงษ์ (2535 : 241 – 242) ได้แบ่งประเภทของรายการวิทยุโทรทัศน์เป็นประเภท สรุปได้ว่า รายการประเภทความรู้เป็นรายการโทรทัศน์ที่มุ่งเน้นในการให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ชมรายการประเภทนี้มักจัดทำเพื่อบุคคลทั่วไป เช่น รายการสารคดี รายการ

สัมภาษณ์บุคคลที่น่าสนใจ รายการประเภทรายการทางการสอน เป็นรายการที่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในเรื่องการเรียนการสอนโดยตรง โดยยึดหลักสูตรการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เช่น การใช้รายการโทรทัศน์ในระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหงรายการประเภทข่าวเป็นรายการที่นำเสนอเหตุการณ์ที่เพิ่งจะเกิดขึ้นซึ่งอยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป และมีผลกระทบต่อบุคคลในสังคมโดยการนำเสนอตามความเป็นจริง ไม่มีการใส่ความคิดเห็นลงไป เช่น รายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง รายการประเภทบันเทิง เช่น เกมโชว์ต่าง ๆ บางรายการอาจจัดเพื่อบันเทิงอย่างเดียวแต่บางรายการอาจแทรกความรู้ลงไปด้วย และรายการประเภทสุดท้ายคือ รายการโฆษณาจะเป็นการโฆษณาชักชวนให้ซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ของผู้อุปถัมภ์รายการ โดยอาจทำเป็นสปอर्टโฆษณาหรือแทรกอยู่ในรายการบันเทิงข่าวธุรกิจอื่น ๆ

กิดานันท์ มลิทอง (2536 : 143) ได้แบ่งรายการโทรทัศน์ที่แพร่ภาพและเสียงในขณะนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. รายการ โทรทัศน์เพื่อการค้า (Commercial Television : CTV) เป็นรายการเพื่อความบันเทิงและธุรกิจโฆษณา

2. รายการ โทรทัศน์การศึกษา (Educational Television : ETV) เป็นรายการเพื่อความรู้ทั่วไปในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางวิชาการ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยไม่จำกัดความรู้ของผู้ชมหรือเจาะจงเฉพาะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นการให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไป

3. รายการ โทรทัศน์เพื่อการสอน (Instructional Television : ITV) เป็นรายการที่จัดขึ้นตามหลักสูตรทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อเสนอบทเรียนแก่ผู้เรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ผู้เรียนอาจจะเรียนอยู่ในสถานศึกษาหรือเรียนอยู่ที่บ้านก็ได้ ในรูปแบบของการศึกษาทางไกล โทรทัศน์เพื่อการสอนนี้รวมการแพร่ภาพและเสียง ทั้งในระบบวงจรเปิดและระบบวงจรปิด เช่น การสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและของมหาวิทยาลัยรามคำแหงหรือการเรียนในห้องเรียน โดยใช้รายการการศึกษาและการสอนที่บันทึกไว้ในวีดิทัศน์ เพื่อให้ผู้เรียนชมแล้วบรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการเรียน

ณรงค์ สมพงษ์ (2543 : 162 – 163) ได้แบ่งประเภทรายการวิทยุโทรทัศน์โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของรายการไว้ดังนี้

1. รายการประเภทความรู้ (Educational programs) เป็นรายการโทรทัศน์ที่เน้นในการให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ชม รายการประเภทนี้มักจัดเพื่อบุคคลทั่วไป ไม่ได้จำกัด

ผู้ชมเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เช่น รายการสารคดี รายการสัมภาษณ์บุคคลที่น่าสนใจ ตลอดจนรายการสนทนาของบุคคลที่มีชื่อเสียงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รายการโทรทัศน์ประเภทความรู้ที่จัดในประเทศไทย ได้แก่ รายการเปิดอกพูด รายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง รายการข่าวเกษตรกรความรู้คือประทีป แม่บ้านที่รัก ไอคิว180 ฟันคืนาที่เดียว ชีวิตและสุขภาพ ฯลฯ การจัดรายการทางการศึกษานอกจากจะให้ความรู้โดยตรงแล้ว ก็จะมีควมบันเทิงสอดแทรกอยู่ด้วยเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมให้ติดตามรายการ โดยตลอดโดยไม่เปลี่ยนไปคู่อื่น

2. รายการทางการสอน (Instructional programs) เป็นรายการโทรทัศน์ที่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในเรื่องการเรียนการสอนโดยตรง โดยยึดหลักสูตรการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เช่น การใช้รายการโทรทัศน์ในระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหง การจัดรายการจะมุ่งเพื่อผู้ดูเฉพาะกลุ่มคือผู้เรียนที่เรียนในสาขาวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยนั้นๆ ลักษณะของรายการ จึงเป็นการนำเสนอบทเรียน โดยเน้นเนื้อหาสาระเพียงอย่างเดียว และมีแนวการนำเสนอหลายๆ รูปแบบเช่นอาจเป็นการบรรยายของผู้สอน โดยตรง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การแสดงละคร การทำเป็นภาพยนตร์ประกอบการสอน เป็นต้น

3. รายการข่าว (News programs) เป็นรายการที่เสนอเหตุการณ์ที่เพิ่งจะเกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป และมีผลกระทบต่อบุคคลในสังคม โดยการนำเสนอตามที่ เป็นจริง ไม่มีการใส่ความคิดเห็นลงไปได้แก่ รายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง ส่วนรายการ วิจารณ์ข่าว เช่น รายการเนชั่นนิวส์ทอล์คหรือเหตุบ้านการเมืองนั้น ไม่จัดเป็นรายการข่าว แต่เป็น รายการวิเคราะห์ข่าว ซึ่งจัดอยู่ในประเภทความรู้แบบหนึ่ง เนื่องจากมีการใส่ความคิดของตนเอง ลงไปด้วย

5. รายการบันเทิง (Entertainment programs) เป็นรายการที่เน้นความสนุกสนาน เพลิดเพลินเป็นหลักใหญ่ เช่น รายการละคร ภาพยนตร์ รายการเพลง เกมโชว์ต่างๆ เช่น รายการ เจาะใจ ทไวไลท์โชว์ จันทร์กระจิบ ชิงร้อยชิงล้าน เป็นต้น บางรายการอาจจะจัดขึ้นเพื่อการบันเทิง อย่างเดียว แต่บางรายการอาจสอดแทรกความรู้ลงไปด้วย

6. รายการโฆษณา (Advertising programs) รายการประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็น การโฆษณาชักชวนให้ซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ของผู้อุปถัมภ์รายการ โดยอาจทำเป็นสปอต โฆษณาสั้น ๆ ประมาณ 30 นาที หรือแทรกอยู่ในรายการบันเทิงธุรกิจ กิจกรรมการเคลื่อนไหวของ บริษัทร้านค้าต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างผลทางจิตวิทยาให้เกิดความศรัทธาจากลูกค้า

4. ความรับผิดชอบในการจัดรายการกีฬาทางวิทยุโทรทัศน์

ปรีชา กลิ่นรัตน์ (2536 : 228 – 229) กล่าวไว้ว่าข่าวกีฬาเป็นข่าวพิเศษ ปัจจุบันทาง

สถานีได้จัดแยกไว้เป็นเวลาพิเศษและเวลานร่งคว่นที่แทรกอยู่ในช่วงสำคัญต่าง ๆ ประชาชนและกลุ่มผู้สนใจได้ให้ความสำคัญกับข่าวทางกีฬามากขึ้น โดยลำดับ และมีแนวโน้มที่ดีมากยิ่งขึ้นจนเป็นข่าวหรือรายการยอดนิยมของทางสถานี

การเสนอข่าวกีฬาเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากซับซ้อน โดยเฉพาะการถ่ายทอดสดกับแข่งขันย่อมต้องให้การเตรียมงานและมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้ชำนาญในกีฬานั้นๆ เป็นผู้บรรยายออกอากาศ

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับผู้สนใจการกีฬาที่ติดตามรับฟังรายการกีฬาอยู่เป็นประจำ ย่อมมีความเชี่ยวชาญในกีฬานั้น ๆ เป็นพิเศษเช่นกัน ดังนั้น ผู้จัดรายการจะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ และควรที่จะเสาะแสวงหาสิ่งแปลกใหม่มาให้ผู้สนใจรายการให้มากที่สุด อาทิเช่น มีการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในวงการกีฬาทั้งผู้เล่น (นักกีฬา) ผู้ฝึกสอนกีฬา (โค้ช) ผู้ชมกีฬาและผู้สนับสนุนวงการกีฬา ฯลฯ

ผู้รับผิดชอบในการจัดรายการกีฬา ควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้

(1) ความเที่ยงตรงในการเสนอข่าว ผู้เขียนข่าว นักข่าว โฆษก จะต้องรู้เรื่องกีฬาที่เสนอข่าวนั้นเป็นอย่างดี ทั้งนี้ต้องเข้าใจถึงข้อเท็จจริงและกติกาต่าง ๆ ของกีฬานั้น โดยตลอด (ถ้าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การเล่นกีฬานั้น ๆ และยังเล่นกีฬานั้นอยู่หรือคลุกคลีกับกีฬานั้นๆ ก็จะเป็นดีที่สุด)

(2) ความสนใจของผู้ฟังและผู้ชมกีฬา ซึ่งเป็นเรื่องตัดสินว่ากีฬานั้นเป็นที่นิยมหรือไม่

(3) การแข่งขันย่อมต้องเป็นไปตามฤดูกาล เช่น การแข่งขันฟุตบอลในประเทศไทย มักจัดการแข่งขันกันมากเป็นพิเศษในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน คือ เดือนธันวาคม-เมษายน ช่วงที่จัดรายการแข่งขันน้อยที่สุดคือ ฤดูฝน (เดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม)

(4) การเขียนข่าวกีฬานั้น มักนิยมใช้ภาษาพูดเป็นกันเองกับผู้ฟัง และนิยมใช้ศัพท์ทางกีฬา ซึ่งอาจเป็นภาษาที่แปลกสำหรับผู้ไม่สนใจกีฬา

(5) การเขียนข่าวและเสนอข่าวกีฬา ไม่จำเป็นต้องเสนอแต่ข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา เช่น การเสนอข่าวอื่นๆ ผู้จัดรายการกีฬามักแสดงความคิดเห็นของคนในเรื่องความสามารถในการเล่นของแต่ละฝ่ายได้

(6) การสนับสนุนทีมฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดย่อมกระทำได้ ในกรณีต่อไปนี้ เช่น การแข่งขันชมกบระหว่างนักมวยไทยกับนักมวยต่างประเทศ ผู้ฟังย่อมประสงค์ที่จะเห็นผู้จัด

รายการสนับสนุนหรือเชียร์นักมวยไทย แต่ในกรณีการแข่งขัน โดยทั่วไป ณ สถานที่ที่เป็นกลาง
ผู้จัดรายการควรพยายามทำตัวให้เป็นกลางอย่างแท้จริง

(7) ผู้จัดรายการจะต้องรู้สถิติกีฬาเป็นอย่างดี เพราะผู้สนใจกีฬามักจะไม่ให้อภัย
เกี่ยวกับข้อผิดพลาดด้านสถิติทางกีฬา

(8) การเพิ่มสีสัน ผู้จัดรายการกีฬานอกจากจะบรรยายการแข่งขันกีฬาโดยละเอียด
แล้วจะต้องบรรยายเสนอภาพของเวทีการแข่งขัน เช่น ผู้มีเกียรติที่มาร่วมชมการแข่งขัน การเชียร์
การแข่งขันของแต่ละฝ่ายและปฏิกิริยาของผู้ชมการแข่งขัน เป็นต้น

5. คุณลักษณะและประสิทธิผลของสื่อโทรทัศน์และวีดิทัศน์

วิภา อุดมจันทร์ (2538 : 4 – 7) บรรยายไว้ว่า

1. คุณลักษณะของสื่อโทรทัศน์และวีดิทัศน์

สิ่งที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน เป็นสิ่งที่
จะขาดไปมิได้ในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ถ้าสื่อมวลชนถูกใช้ไปในทิศทาง
ที่ผิดก็อาจนำไปสู่ผลที่ไม่พึงปรารถนาต่างๆ ได้ เช่น เกิดการควบคุมมติสาธารณะ การโฆษณา
เชิงพาณิชย์ที่ล้นเกิน และเป็นแหล่งรวมความบันเทิงอย่างไร้ขอบเขต เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้ได้
คุณประโยชน์จากสื่อโทรทัศน์ และโทรทัศน์อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นที่เราจะต้องเรียนรู้จักคุณลักษณะ
พิเศษของสื่อดังกล่าวลักษณะพิเศษของสื่อโทรทัศน์และวีดิทัศน์ประกอบด้วย

- นอกเหนือจากการเป็นสื่อใกล้ตัว และมีอิทธิพลกว้างไกล ซึ่งเป็นคุณลักษณะ
ร่วมกันของสื่อวิทยุแล้ว โทรทัศน์ และวีดิทัศน์ยังเป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพ และเสียงด้วย

- การนำเสนอด้วยไฮเทคอุปกรณ์แบบเก่าเกือบทั้งหมด อาทิเช่น หุ่นจำลอง
กราฟ ภาพถ่าย ภาพยนตร์ วิทยุ ส่วนสามารถนำเสนอได้ด้วยโทรทัศน์และวีดิทัศน์ กล่าวคือ การนำ
เสนอด้วยภาพ และเสียงได้พัฒนาถึงจุดสูงสุดในรูปของสื่อโทรทัศน์ และ วีดิทัศน์นั่นเอง

- โทรทัศน์ และวีดิทัศน์เปิดใช้งาน ไม่ต้องปิดห้องมืด เพียงการปรับปุ่มสอง หรือ
สามปุ่มก็สามารถเริ่มต้นการรับชม

- โทรทัศน์ และวีดิทัศน์กระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกใกล้ชิดเสมือนหนึ่งเป็นสื่อ
ส่วนตัวแต่ถึงแม้จะมีคุณสมบัติเช่น โทรทัศน์และวีดิทัศน์ก็เชื่อว่า จะไม่มีจุดอ่อน จุดอ่อนที่สำคัญได้
แก่พัฒนาการ ในขั้นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จอภาพของเครื่องรับโทรทัศน์ยังมีขนาดเล็กภาพก็ยัง
ไม่คมชัดดีเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับภาพยนตร์ ทำให้เสน่ห์ดึงดูดทางด้านภาพของโทรทัศน์สู้ภาพยนตร์
ไม่ได้การไหลของข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ยังมีลักษณะเป็นการไหลทางเดียว (one-way

communication) เป็นสื่อที่ขาดข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ผู้ชมจะมีปฏิกริยาโต้ตอบได้จะต้องอาศัยเครื่องมือสื่อสารอื่นเข้าช่วย

2. ประสิทธิภาพผลของสื่อโทรทัศน์และวีดิทัศน์

การสื่อสารสามทางเป็น โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนและการสอน หมายความว่า ถ้าเราเอานักเรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจะรับข้อมูลจากผู้สอน นำไปคิด และมีปฏิกริยาสนองตอบต่อผู้สอน จากนั้นจึงรับข้อมูลจากผู้สอนกลับมาสู่ตนอีกครั้งหนึ่ง

โทรทัศน์และวีดิทัศน์ เป็นสื่อที่มีอำนาจมากในการช่วยเสริม และทดแทนภาระหน้าที่ในการสื่อสารชั้นที่หนึ่งของสังคม เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับครูแล้ว โทรทัศน์สามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้เรียนภาพยนต์ให้กว้างขวางกว่าใน 3 ด้านด้วยกัน คือ

1. ประสบการณ์ในมิติแห่งความจริง (Reality)
2. ประสบการณ์ในมิติแห่งกาลเวลา (Time)
3. ประสบการณ์ในมิติของสถานที่ (Space)

ทั้งนี้เพราะว่าผู้ที่ถูกเลือกสรรให้ทำหน้าที่เป็นผู้แสดง (performer) ย่อมทำให้ดีกว่าครูไม่ว่าเป็นการร้อง การเต้น การออกท่าออกทาง และการพูดคุย ครูทางโทรทัศน์สามารถทำการทดลองสิ่งต่าง ๆ ที่ครูในห้องเรียนทำไม่ได้ บางครั้งสิ่งที่ทำการทดลอง หรือนำมาแสดง อาจเป็นสิ่งที่ครูเองไม่รู้เสียด้วยซ้ำ ยิ่งกว่านั้นการเล่นแสง และดนตรี อีกทั้งภาพสวยๆ ทางวิดีโอ ยังช่วยโทรทัศน์มีเสน่ห์ดึงดูดมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น โทรทัศน์เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎแห่งแรงโน้มถ่วง โดยการหย่อนวัตถุลงมาจากเฮลิคอปเตอร์ที่บินอยู่ในระดับความสูง 100 เมตร โทรทัศน์ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องความกดของบรรยากาศ โดยการอัดลมออกจากที่ฝั่งอยู่ได้แล้วปล่อยให้ น้ำพุ่งจากที่ท่อขึ้นไปในอากาศเป็นน้ำพุ่งสูงกว่า 10 เมตร เป็นต้น

โทรทัศน์นำภาพทะเลสาบบนภูเขาไฟ ภาพทิวทัศน์ และขนมประเพณีของประเทศเพื่อนบ้าน กระทั่งภาพพื้นผิวของดวงจันทร์มาให้เราได้ชม ด้วยภาพเหล่านี้ ประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่ที่ชีวิตอยู่ได้รับการขยายขอบเขตออกไปทันที เมื่อผู้ดูบังเกิดความตั้งใจก็จะคิดค้นเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเองต่อไป

โทรทัศน์สามารถเอาชนะมิติด้านกาลเวลาด้วย เช่น นำภาพเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาทำใหม่ นำภาพการตกแต่งของเมลิคพีซซึ่งเคิบโดกลายเป็นต้นไม้ใหญ่ในเวลาชั่วพริบตา มาให้ดูด้วยอีก ความเร็วที่มองเห็น ได้ด้วยตา (high speed) หรือนำเสนอการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วของด้วยเทคนิคภาพช้า (slow motion) เป็นการเสริมความเข้าใจกับธรรมชาติ และปรากฏการณ์ทางสังคมของผู้เรียนกล่าวได้ว่า โทรทัศน์ช่วยขยายโลกของผู้เรียนให้กว้างขวางขึ้น โดยผ่านประสบการณ์ทาง (indirect experience) ซึ่งในที่สุดก็จะนำพาผู้เรียนไปสู่ประสบการณ์ทางตรง

(direct experience) กล่าวคือ ผู้เรียนจะบังเกิดความสนใจที่จะค้นคว้าทดลองด้วยตนเองหรือไปเยือนสถานที่ต่าง ๆ ที่เห็นในโทรทัศน์ด้วยตนเองในภายหลัง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อทางเคเบิลไม่สามารถมีปฏิริยาโต้ตอบกับผู้เรียนได้และการเน้นสื่อในกิจกรรมการเรียนมากเกินไป อาจหมายถึง การละทิ้งบทบาทที่เป็นแกนของครูผู้สอนห้องเรียนได้ ขอเน้นว่า การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้าครูผู้สอนใช้ สื่อโทรทัศน์เป็นเรื่องช่วยเสริมในสิ่งที่ครูไม่สามารถทำได้ดี หรือนำสื่อโทรทัศน์มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารสามทางในการเรียนการสอนและนั่นคือรูปแบบที่เป็นขอปรารถนาของการใช้สื่อกระจายเสียงการศึกษาอย่างแท้จริง

6. ความสำคัญและข้อจำกัดของวิทยุโทรทัศน์ทางการศึกษา

ณรงค์ สมพงษ์ (2543 : 174 – 175) ได้กล่าวถึง บทบาทที่สำคัญไว้ว่า

ปัจจุบัน มีการใช้วิทยุโทรทัศน์เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาในหลายระดับทั้งนี้เนื่องจากมีปัญหาจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น จำนวนครูอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญมีจำนวนจำกัด ดังนั้นเพื่อเป็นการลดปัญหาการไม่เท่าเทียมกันของบุคคลในสังคม และเพิ่มประสิทธิภาพทางการสอนให้ดียิ่งขึ้น จึงมีการนำวิทยุโทรทัศน์เข้ามาใช้ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ

1. การใช้วิทยุโทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน

ใช้วิทยุโทรทัศน์เป็นเครื่องมือทางการสอน โดยกำหนดแผนการสอนให้มีวิทยุโทรทัศน์เข้ามาเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เช่น การบันทึกภาพเพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดวิธีแก้ไข

ใช้เป็นอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ เช่น ใช้กล้องโทรทัศน์ ถ่ายภาพจากกล้องจุลทรรศน์ เพื่อประกอบการอธิบาย ชักถาม

ใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดสื่ออื่น เช่น บันทึกวีดิทัศน์จากภาพยนตร์ สไลด์ รูปภาพ หรือสื่อเสียงอื่น ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้สะดวกต่อการใช้งาน

รวบรวมเป็นสื่อไว้ในแหล่งความรู้ เช่น ในห้องสมุดเพื่อบริการให้ผู้ต้องการใช้ และศึกษาด้วยตนเอง

ใช้ในการศึกษาระบบเปิด โดยใช้วีดิทัศน์เป็นสื่อหลักในการศึกษาทางไกลร่วมกับสื่ออื่น ๆ เช่น นำเสนอรายการโทรทัศน์ในชุดวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

ใช้ในระบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการใช้การผสมผสานระหว่างสื่อทางไกลประเภทต่างๆ และการผลิตรายการโทรทัศน์ ถ่ายทอดผ่านดาวเทียมไทยคม ไปยังโรงเรียนต่างๆ ในสังกัด

ทั้งระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นอกโรงเรียน และรายการการศึกษาตามอัชฌาศัย ซึ่งมีการแนะแนวการศึกษา อาชีพ วิชากฎหมาย ราชวิชาเสริมความรู้ และรายการข่าวสารคดีเพลงและรายการภาพยนตร์ เป็นต้น

2. การใช้วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน (Informal Education) เป็นการนำรายการโทรทัศน์ให้ความรู้และอาชีพแก่ผู้ชมรายการที่อยู่ในที่ต่าง ๆ โดยไม่มีการกำหนด เป็นนักเรียนหรือชั้นเรียน การใช้วิทยุโทรทัศน์ในลักษณะนี้จะไม่หลักสูตรตายตัว และไม่มี ใบรับรองคุณวุฒิเหมือนเช่นการศึกษาในระบบ เช่น รายการทางการศึกษาที่ออกอากาศทางสถานี โทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ถือเป็นกรให้การศึกษาในระบบ

มนตรี เพชรอินทร์ (2545 : 66 – 67) ได้กล่าวถึง การใช้ประโยชน์และข้อจำกัด ของวิทยุโทรทัศน์ทางการศึกษา พอจะรวบรวมได้ดังนี้

เราใช้ประโยชน์จากวีดิทัศน์ในเรื่องอะไรบ้างนั้น พอที่จะรวบรวมได้ดังนี้

1. ใช้แสดงเรื่องราวที่ต่อเนื่อง หรือลำดับเหตุการณ์ให้เห็นความสัมพันธ์ของระยะเวลา สถานที่ ทำให้ผู้ดูเกิดความเข้าใจได้ง่าย

2. ใช้แสดงหรือทดลองสาธิตกิจกรรม ผู้ดูได้อารมณ์ร่วมจากการได้เห็นบรรยากาศ ที่สมจริง

2. ใช้อธิบายขยายความให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ด้วยเทคนิคการถ่ายทำ ต่าง ๆ เช่น ภาพขยายที่ได้จากกล้องจุลทรรศน์ การทำให้เคลื่อนไหวช้าหรือเร็ว (animation) การย้าย ด้วยข้อความ การซ้ำได้ หยุดได้ ทำให้การสื่อความหมายเป็นไปตามความต้องการได้

4. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความรู้ได้มาก แต่ใช้เวลาที่ไม่มากนัก เช่น ใช้รายการสารคดีศึกษาโลกใต้ท้องทะเล หรือชีวิตสัตว์ แทนการเดินทางไปทัศนศึกษา หรือใช้ รายการที่สาธิตการทดลองที่เป็นอันตรายทำให้ดูได้ชัดเจน และไม่เป็นอันตราย ประหยัดค่าใช้จ่าย วัสดุทดลอง และใช้เวลาไม่มากนักก็ทำความเข้าใจได้

5. ใช้กระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้นำศึกษาคิดถามหรือเรียนรู้เพิ่มเติม จากสื่อ ถิ่นๆ รวมทั้งนำประเด็นที่ได้จากการดู ไปอภิปรายต่อ

6. ใช้ปลูกฝังทัศนคติหรือจรรยา จากความประทับใจที่ได้ดูความชัดเจนสีสรร สวยงาม ซึ่งจะต้องจัดสถานการณ์ให้ดี โดยปราศจากสิ่งรบกวนจากภายนอกทั้งหลายทั้งปวง เพื่อให้ ผู้ดูมีสมาธิในการดูอย่างเต็มที่

7. เปิดโอกาสให้ผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนวิธีสอนที่เอาแต่พูดอย่างเดียว เป็นการผสม ผสานเอาสื่อมาช่วย เพื่อลดความน่าเบื่อหน่าย และเพิ่มความน่าสนใจให้มากขึ้น

ถึงแม้วีดิทัศน์จะนำมาใช้ประโยชน์ได้มากมาย แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างเหมือนกัน

1. เป็นภาพถ่ายที่ได้ขนาดเล็กกว่าการฉายประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ แผ่นภาพ โปร่งใส หรือแม้แต่สไลด์ขนาดขยายภาพที่ได้นั้นขึ้นอยู่กับความกว้างของจอโทรทัศน์ การแก้ปัญหาจึงต้องฉายผ่านเครื่องฉายภาพ เพื่อให้ได้ภาพที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งจะต้องมีค่าใช้จ่ายหรือ อุปกรณ์เพิ่มขึ้น

2. เป็นการสื่อสารทางเดียว (One way communication) ซึ่งต่างกับการสอนของครู ที่มีการโต้ตอบตลอดเวลา (Continuous – Feedback) ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทาง (Two – way Communication) ถ้าต้องการทำรายการวิดีโอทัศน์เป็นแบบการสื่อสารสองทาง โครงสร้างของเรื่องนั้น จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบ บทเรียนสำเร็จรูป (Self Learning Package) หรือบทเรียน โปรแกรม (Program or Module Lesson) วิธีการก็คือลดความซับซ้อนของเนื้อหา ลง จัดเนื้อหาเป็นกลุ่ม เป็นตอน ให้สมบูรณ์ในแต่ละส่วน แต่มีความต่อเนื่องของแต่ละส่วนอย่างถูกต้องถ้ามีการฝึกหัด (Drill) จะต้องเว้นช่วงเทปหรือแยกเป็นหน่วยย่อย เพื่อให้ใช้ช่วงเวลานั้นทำการฝึกหัดหรือปฏิบัติการยอมรับสื่อวิดีโอทัศน์ว่านำไปใช้ได้ดีในการเรียนการสอนในเนื้อหาต่าง ๆ เช่น เนื้อหาที่เป็น หลักการ (Principle) ความคิดรวบยอด (Concept) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ (Rule) และการสาธิต (Showing หรือ Demonstration)

กิดานันท์ มลิทอง (2536 : 146 – 147) ได้กล่าวถึงข้อดี และข้อจำกัดในการใช้วิทยุ โทรทัศน์การศึกษาไว้ว่า การใช้โทรทัศน์เพื่อเป็นสื่อในการให้ความรู้ในการศึกษาและเพื่อใช้ในการสอน โดยเป็นการให้ความสะดวกทั้งผู้สอน และผู้เรียน ทั้งนี้เพราะสามารถส่งการสอนไปยัง ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลได้และผู้สอนสามารถบันทึกการสอนของคนลงบนวิดีโอทัศน์เพื่อไว้ใช้สอน ได้อีก หรืออาจจะขอยืมวิดีโอทัศน์จากที่อื่นมาใช้สอนในห้องเรียนหรือออกอากาศให้ผู้เรียนที่อยู่ตามบ้าน เรียนก็ได้เช่นกัน นอกจากนี้ รายการต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้ชม โดยมีใจเป็นรายการเพื่อการสอน โดยตรงก็จะทำให้ผู้ชมได้รับทั้งความรู้สาระประโยชน์และความบันเทิงพร้อมกันไปด้วย แต่โทรทัศน์ นั้นก็เหมือนกับสื่อการสอนทั่วไป คือ มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดต่าง ๆ ดังนี้

ข้อดี

1. สามารถใช้โทรทัศน์ได้ในสภาพการณ์ที่ผู้เรียนมีจำนวนมากและผู้สอนมีจำนวนจำกัด ทั้งนี้เพราะสามารถแพร่ภาพและเสียงไปตามห้องเรียนต่าง ๆ และผู้เรียนที่อยู่ตามบ้านได้
2. เป็นสื่อการสอนที่สามารถนำสื่อหลายอย่างมาใช้ร่วมกันได้โดยสะดวกในรูปแบบของ สื่อประสมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์
3. เป็นสื่อที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนได้ โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่ มีความสามารถพิเศษในแต่ละแขนงวิชา มาเป็นผู้สอนทางโทรทัศน์ได้

4. สามารถสาธิต (demonstrate) ได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นสิ่งที่ต้องการเน้น ได้โดยเทคนิคการถ่ายใกล้ (close – up) เพื่อขยายภาพหรือวัสดุให้ผู้เรียนเห็นทั่วถึงกันอย่างชัดเจน

5. ช่วยปรับปรุงเทคนิคการสอนของครูประจำชั้นและครูฝึกสอน เช่น ในการใช้สอนแบบจุดภาค

6. เป็นสื่อที่สามารถนำรูปธรรมมาประกอบการสอนได้สะดวกรวดเร็ว ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะสามารถแพร่ภาพและเสียงของเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นหรือเรื่องราวที่อยู่ไกล ๆ มาให้ชมได้

ข้อจำกัด

1. การใช้โทรทัศน์เป็นการสื่อสารทางเดียวผู้เรียนและผู้สอนไม่สามารถพูดคุยโต้ตอบกันได้
2. โทรทัศน์มิใช่เป็นอุปกรณ์ที่ใช้แทนผู้สอนได้อย่างสิ้นเชิง ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องศึกษาบทเรียนเพิ่มเติมจากสื่ออื่น ๆ ประกอบด้วย หรือผู้สอนต้องเป็นผู้ช่วยเหลือแนะแนวทางหรืออธิบายเพิ่มเติมประกอบการชมรายการหรือบทเรียนทางโทรทัศน์ด้วย

3. อาจเกิดอุปสรรคในด้านการสื่อสาร เช่น กระแสไฟฟ้าขัดข้อง หรือสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน ไม่เอื้ออำนวย ทำให้ขาดสมาธิในการเรียน

4. การผลิตรายการอาจไม่ดีพอ ทำให้การสอนไม่น่าสนใจเท่าที่ควร

5. จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายสูงในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่สามารถถ่ายทำและใช้เทคนิควิธีการในการผลิตรายการที่มีคุณภาพ

ในบรรดาสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญมากในการให้การศึกษา คือ วิทยุและโทรทัศน์นั้น อยู่ในฐานะที่ดีมาก เพราะสามารถที่จะให้เห็นภาพได้ชัดเจน จึงสามารถให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ความรู้ง่าย ๆ ไปหาขบวนการที่ซับซ้อนได้ เป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้เหมือนกับสอนโดยครูโดยตรงเหมือนกัน ถ้าพิจารณาถึงคุณค่าของโทรทัศน์ในฐานะที่เป็นสื่อการสอนและการศึกษาแล้วนับว่ามีคุณค่าหลายประการ ดังสรุปได้ดังนี้

1. โทรทัศน์สามารถนำเอาอุปกรณ์การศึกษาชนิดอื่น ๆ เช่นของจริง ของจำลอง รูปภาพ ภาพยนตร์ ภาพถ่ายสไลด์ ฟิล์มสตริป และวัสดุกราฟิกส์ต่าง ๆ เข้ามาใช้ร่วมกันด้วยความสะดวก (วสันต์ อดิศักดิ์, 2533 : 5 – 7)

2. โทรทัศน์สามารถนำมาสอนมโนทัศน์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว หรือเน้นด้านทักษะ โดยเฉพาะ จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533 : 83).

3. สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในห้องบรรยายขนาดใหญ่ได้อย่างดี ช่วยให้ผู้เรียนเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนขึ้นเช่นการทดลองสาธิตนอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนเรียนได้เป็นจำนวนมาก (วสันต์ อดิศักดิ์, 2523 : 5 – 7)

4. เป็นสื่อในการนำข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ไปสู่มวลชนได้อย่างรวดเร็วง่ายดายประหยัด
 ค่าในการลงทุน (วิชัยและคณะ, 2526 : 192)

5. ช่วยแก้ปัญหาจำนวนผู้เรียนมากแต่ผู้สอนมีจำกัด เพราะสามารถแพร่ภาพและเสียงไปยัง
 ห้องเรียนต่าง ๆ หรือในที่พักอาศัยได้ในเวลาเดียวกัน (วาสนา ชาวหา, 2533 : 203 – 204)

6. สามารถแสดงสิ่งที่สำคัญ ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เห็นอย่างชัดเจน โดยใช้เทคนิคการถ่ายใกล้
 (Close-up) ซึ่งในสภาพความเป็นจริงไม่สามารถกระทำได้ ถ้าจำนวนผู้เรียนมีจำนวนมาก และสิ่งที่
 ต้องการแสดงมีขนาดเล็กจึงควรใช้โทรทัศน์เป็นสื่อเพื่อการสาธิต (Schneider, 1989 : 54)

7. จากการวิจัยพบว่า โทรทัศน์ใช้สอนหลักการ ความคิดรวบยอด และกฎเกณฑ์ได้ผลดี
 ที่สุด เรื่องนี้นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะการสอนที่มีประโยชน์จริงๆ นั้น ก็คือ การสอนซึ่ง
 ผู้เรียนเมื่อเรียนไปแล้วสามารถนำไปประยุกต์กับสถานการณ์ใหม่ได้ และนักจิตวิทยาพบว่าสิ่งที่
 จะนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันก็คือ หลักการ (Principles) ความคิดรวบยอด (Concepts) และ
 กฎเกณฑ์ต่าง ๆ (Rules) (พินิต วัฒน, 2520 : 11)

นับว่าโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทมากในด้านการศึกษา เพราะโทรทัศน์มีคุณสมบัติที่
 ดีที่สุด สามารถที่จะให้ความรู้ในทุกรูปแบบตั้งแต่ความรู้ง่าย ๆ ไปหากระบวนการ
 ที่ซับซ้อนได้เป็นอย่างดี

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

งานวิจัยในประเทศ

ไพศาล ช่วยชูหนู (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 หลักการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทปโทรทัศน์สาธิตการทดลองกับ
 นักเรียนทำการทดลองจริงผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่เรียนโดยใช้เทปโทรทัศน์สาธิตการทดลอง
 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ทำการทดลองจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิชากร จันทร โคตร (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูพลศึกษา
 และนักเรียนเกี่ยวกับรายการกีฬาทางโทรทัศน์ที่มีผลต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน ระดับ
 มัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูพลศึกษาและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการกีฬาทางโทรทัศน์ที่มีผลต่อ
 การเรียนวิชาพลศึกษาในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ การชมรายการกีฬาทางโทรทัศน์มีผลต่อความรู้
 ทางพลศึกษาและกีฬา การชมรายการกีฬาทางโทรทัศน์ช่วยเพิ่มพูนเทคนิคและทักษะทางกีฬา

การชมรายการกีฬาทางโทรทัศน์มีผลต่อคุณธรรมและความประพฤติและการชมรายการกีฬาทางโทรทัศน์มีผลต่อด้านนันทนาการ

2. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูพลศึกษาและนักเรียนและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เกือบทุกรายการ

ศิริวรรณ พึ่งปรีดา (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ โดยใช้บทเรียนเทปโทรทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความคงทนของกลุ่มทดลองและกลุ่มความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิวัฒน์ รอดเกิด (2533:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการฝึกอบรมการทำผลิตภัณฑ์พลาสติกหล่อของนักเรียนช่างอุตสาหกรรม โดยใช้การสาธิตด้วยเทปโทรทัศน์กับการสาธิตด้วยครูผู้สอน โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้การสาธิตด้วยเทปโทรทัศน์ ส่วนกลุ่มควบคุมสาธิตด้วยครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การสาธิตด้วยเทปโทรทัศน์ กับสาธิตโดยครูผู้สอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทักษะปฏิบัติและคุณภาพชิ้นงานของพลาสติกหล่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยเกี่ยวกับเทปโทรทัศน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเทปโทรทัศน์เป็น โสตทัศนูปกรณ์ที่เหมาะสมในการใช้ป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน โดยทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ประสบการณ์ที่ชัดเจนถูกต้องและหากผู้เรียนไม่เข้าใจบทเรียนใดก็สามารถย้อนกลับมาดูได้ด้วย เหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำเทปโทรทัศน์มาสร้างเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อให้ผู้เรียน ได้ศึกษาปัญหาและ ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อัน ได้แก่ ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร ตลอดจนทักษะการออกแบบการทดลอง

วไลรัตน์ พูนวสิน (2534 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการรายการโทรทัศน์ของเด็กชนบทในจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 73.5 ของเด็กที่มีโทรทัศน์ จะดูที่บ้านของตน แต่บ่อยครั้งที่เด็กจะออกไปดูโทรทัศน์นอกบ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม รายการที่เป็นที่นิยมของเด็กชนบท ได้แก่ การ์ตูน รายการสำหรับเด็กและละคร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เด็กชนบทชอบการ์ตูนที่มีลักษณะสนุกสนาน ผจญภัยและมีโครงเรื่องอย่างง่าย ๆ ส่วนรายการสำหรับเด็กจะชอบที่มีลักษณะบันเทิงมากกว่ารายการที่มีเนื้อหามุ่งสอนความรู้ เกมส์ และรายการตอบคำถามซึ่งเด็กจะชอบพิธีกรที่อยู่ในวัยเดียวกัน สำหรับละครเด็กชอบเนื้อเรื่องสนุกสนาน มีลักษณะจบในตอนเดี๋ยวมากกว่าละครชุดเด็กสนใจในตัวแสดงนำมากกว่าเนื้อหาของรายการ

จากผลการสังเกต พบว่า การดูโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมทางสังคมและเวลาว่าง โทรทัศน์ถูกใช้เป็นส่วนประกอบในขณะที่สมาชิกในครอบครัวทำกิจวัตรทำกิจวัตรประจำวัน จากการสังเกตลักษณะการดูโทรทัศน์ ตำแหน่งในการนั่งดูโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับความมีอำนาจในครอบครัว

สรุปได้ว่า การดูโทรทัศน์เป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักของทั้งเด็กและครอบครัว ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมเด็ก ๆ สามารถเลือกรายการตัวเองต้องการได้

กำธร หนูทอง (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “เจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 ที่มีต่อรายการกีฬาทางโทรทัศน์” เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 ที่มีต่อรายการกีฬาทางโทรทัศน์ โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 1200 ฉบับ นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้วยการทดสอบค่า “ซี” (z test) ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการกีฬาทางโทรทัศน์ทำให้มีความรู้ทางกีฬา ทำให้มีเทคนิคและทักษะทางกีฬาและทำให้เกิดเจตคติ คุณธรรมและสามารถนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุดทุกรายการ

2. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกรายการ

ชนิษฐา เบนญาทิกุล (2535 : บทคัดย่อ) ทำงานวิจัยเรื่องทัศนคติและความพึงพอใจ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมต่อรายการสารคดี ศึกษาเฉพาะกรณี รายการ “หนึ่งในร้อย” ถ่ายภาพวิธีการสู้ตัวอย่างจำนวน 500 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ชมรายการส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อรายการและเห็นด้วยในการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับชมรายการ และจากการศึกษาความสัมพันธ์พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อรายการและอาชีพมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสิ่งที่ได้รับชมรายการ

ประโยชน์ เทียนศาสตร์ (2535 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ “ข่าวกีฬา” ของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7 การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายศึกษาวิเคราะห์ข่าวกีฬาของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นสื่อมวลชนที่จัดองค์กรเหมือนรูปาริษัททั่วไป ดั้งขึ้นเพื่อเสนอข่าว เผยแพร่ความรู้ของทางราชการและเอกชนให้ประชาชนได้ทราบในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีระยะเวลาในการศึกษาวิเคราะห์จากเนื้อหาข่าวกีฬาทั้งหมดในรอบ 35 วัน คือ ระหว่าง วันที่ 1

พฤศจิกายน 2534 ถึง 6 ธันวาคม 2534 พร้อมทั้งบันทึก วิ.ดิ.โอ. และสัมภาษณ์โดยตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาในลักษณะของการผลิตข่าวนั้น แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนหลังการผลิต แต่แนวทางการพิจารณาตัดสินในการทำข่าวนั้น พบว่าบรรณาธิการข่าวกีฬา และผู้สื่อข่าวกีฬา จะเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกข่าว โดยมีกรอบการปฏิบัติงานซึ่งตัวผู้สื่อข่าวเปรียบเสมือนผู้ปิดเปิดประตูสาร (Gatekeeper) ทำหน้าที่กั้นกรองและกำหนด (Set) ประเด็นข่าวต่าง ๆ เพื่อเสนอสู่ผู้รับสารเข้ากับหลักคุณค่าของข่าว (News Value) จากแนวคิดของ Allan Bell กับ Galtung และ Ruge โดยอิง Frame คือหลักการขององค์กรมาเลือกปฏิบัติตามแนวทางที่ผู้ทำข่าวถนัดในรูปแบบต่าง ๆ (Strip) ซึ่งข่าวกีฬาดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับแนวคิดแบบสังคมวิทยาเชิงอธิบายความ (Interpretive Sociologies) คือ ตัวผู้ทำข่าวจะเป็นตัวสะท้อนสังคม และทำให้สังคมได้รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

ข่าวกีฬาของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากีฬาของประเทศ ตามแผนนโยบายการจัดตั้งสถานี 4 ประการ คือหน้าที่การให้ข่าวสาร (Information or Watchman Function) หน้าที่ชี้แจงนโยบาย (Policy Function) หน้าที่ให้การศึกษา (Teaching Function) และหน้าที่เปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Transformation Function) ในบางประเด็นได้

สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลประกอบการศึกษานั้น พบว่า ในแง่มุมมองการเสนอข่าวกีฬาของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 สามารถกระทำไ้ระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากข่าวกีฬาของสถานีฯ มีเวลาจำกัด ขณะเดียวกันการสะท้อนปัญหาเพื่อแก้ไข โดยผ่านทางผู้สื่อข่าวของสถานีฯ ก็พบว่าสามารถกระทำได้ในอีกระดับหนึ่ง

โสภณทิพย์ จารุภูมิ (2535: บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ของกลุ่มแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ติดตามดูละครหลังข่าวภาค 20.00 น. เป็นเวลาอย่างต่ำ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ผลวิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจมากที่จะดูละครโทรทัศน์มีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการแสดงของตัวละคร หรือเนื้อเรื่องในขณะที่คุณและได้นำละครไปใช้ อบรมประโยชน์ทางสังคม โดยนำไปเป็นประเด็นสนทนาและเป็นสื่อกลางในการเข้าร่วมกลุ่มความพึงพอใจหลักที่ได้รับจากละครโทรทัศน์คือ ความสนุกสนานเพลิดเพลินจากเนื้อเรื่อง ดารา ฉาก และเครื่องแต่งกาย การผ่อนคลาย หรือหลีกเลี่ยงจากความเครียดในปัญหาชีวิตประจำวัน การสำรวจความเป็นจริง การได้รับคำแนะนำ นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ได้จากละครโทรทัศน์ คือ ความเชื่อถือ

คัตติยา เพชรชูช่วย (2536 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์ การศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์ การศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยจำแนกตามระดับการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานครผู้ปกครองและผู้ผลิตรายการ โทรทัศน์ ในการวิจัยนี้ได้แบ่งรูปแบบรายการ โทรทัศน์การศึกษาออกเป็น 11 รูปแบบได้แก่ รูปแบบรายการการ์ตูน การสอนโดยตรง การบรรยาย ประกอบเรื่อง การสนทนา อภิปราย มีวลีวิดีโอ การแสดงหรือการเล่นพื้นบ้าน ละคร การสาธิต ทดลอง เกมและการตอบปัญหา สารคดีกึ่งสารคดี ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบรายการสนทนาอภิปราย ทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่าเหมาะสมสำหรับการสอนให้เกิด การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยในลำดับชั้นกลาง แต่ทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นแตกต่างกันในด้านเจตพิสัย
2. รูปแบบการสาธิตทดลอง ทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่าเหมาะสมสำหรับการสอนให้เกิดการเรียนรู้ ด้านพุทธิพิสัย และทักษะพิสัยในลำดับชั้นกลาง
2. รูปแบบรายการสารคดี และรายการกึ่งสารคดี ทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่าเหมาะสมสำหรับ การสอนให้เกิดการเรียนรู้ด้านเจตพิสัยในลำดับชั้นกลาง
4. รูปแบบรายการเกมการตอบปัญหา ทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในด้าน พุทธิพิสัย
5. รูปแบบรายการอื่น ๆ เหมาะสมสำหรับการสอนให้เกิดการเรียนรู้ในขั้นต่ำ

ปัทมา ทองสิต (2536 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้โทรทัศน์ของเด็กภายใน ครอบครัว การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมและการใช้โทรทัศน์ของเด็กใน สถานการณ์การดูโทรทัศน์ภายในครอบครัว โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และทฤษฎี การใช้โทรทัศน์ในด้านสังคมเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยผลการวิจัยพบว่า

รายการ โทรทัศน์ที่เด็กเปิดรับมากที่สุดได้แก่ รายการการ์ตูนและละคร เด็ก ๆ จะใช้เวลาดู โทรทัศน์วันละประมาณ 2 – 3 ชั่วโมง โดยส่วนใหญ่เป็นการดูโทรทัศน์พร้อมกับทำกิจกรรม อย่างอื่น ไปด้วย เช่น ทำการบ้าน เล่น อ่านหนังสือ และที่พบมากที่สุดได้แก่การรับประทานอาหาร หรือขนมขบเคี้ยว นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่ดูโทรทัศน์มาก จะใช้เวลาในการเล่นน้อย ตรงข้ามกับ เด็กที่ใช้เวลาเล่นมากซึ่งจะมีชั่วโมงการดูโทรทัศน์ที่น้อยกว่า

ในด้านการใช้โทรทัศน์ของเด็กพบว่า การใช้ในด้าน โครงสร้างซึ่งประกอบด้วย การใช้เป็น สิ่งแวดล้อม เป็นเพื่อน และใช้แบ่งเวลาทำกิจวัตรของครอบครัวเป็นการใช้ประโยชน์ที่เด็กและผู้ใหญ่ทุกครอบครัวได้ใช้กันมาก แสดงให้เห็นว่าโทรทัศน์มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างเห็น ได้ชัด

สำหรับการใช้ในด้านความสัมพันธ์พบว่า การใช้เพื่อเสริมสร้างการสื่อสาร และการใช้เพื่อเข้าร่วมการปฏิสัมพันธ์ จะพบเห็น ได้มากที่สุด รองลงมาได้แก่การใช้เพื่อแสดงความสามารถหรือความเหนือกว่า ซึ่งเด็กชายและเด็กจากครอบครัวใหญ่จะใช้โทรศัพท์ในลักษณะนี้มากกว่าเด็กกลุ่มอื่น

ถ้าดับต่อมาได้แก่การใช้เพื่อการเรียนรู้ โดยพบมากในครอบครัวที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพครู และการใช้โทรศัพท์ที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ จะพบเมื่อเด็กสนใจรายการโทรทัศน์มากเป็นพิเศษ หรือเมื่อเด็กมีความสัมพันธ์แบบขัดแย้งกับคนในครอบครัว และเลือกใช้โทรศัพท์เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า

กล่าวได้ว่า การใช้โทรศัพท์ของเด็กมีส่วนสัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ ของครอบครัว และเด็กไม่ใช่ผู้รับสารที่เฉื่อยชานิ่งเฉย แต่รู้จักเลือกรับและใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามแต่สถานการณ์ในขณะนั้น

ภักธิดา พันธุมนเสน(2536 : บทคัดย่อ)ทำการวิจัยเรื่องการใช้อะไรประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อมวลชนของนักเรียน โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ปีการศึกษา 2535 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อมวลชนที่สนองต่อความต้องการ จำเป็นของนักเรียน โรงเรียนสตรีรัตนบุรีใช้สื่อมวลชนในปริมาณที่สูง การศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและมีเชิงปริมาณอีกส่วนหนึ่ง และใช้แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ และแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น ซึ่งผลของการวิจัยมีดังนี้

นักเรียน โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ผู้ที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในปริมาณที่สูง มีการเปิดรับสื่อมวลชนจำนวน 10 สื่อ จัดลำดับการเปิดรับมากที่สุดตามลำดับดังนี้ โทรศัพท์ วิทยุ หนังสือการ์ตูน เทปเพลง นิตยสาร นวนิยาย เกมส์ หนังสือพิมพ์ วิดีโอเทปและภาพยนตร์

นักเรียนเปิดรับสื่อมวลชนตามประเภทของเนื้อหา 3 ประเภท โดยเปิดรับเนื้อหาประเภทบันเทิงมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เนื้อหาประเภทข่าว และเปิดรับอันดับสุดท้ายคือ เนื้อหาประเภทความรู้ ส่วนเนื้อหาประเภทบริการประชาชนนั้น นักเรียนไม่สนใจเปิดรับ

การเปิดรับสื่อมวลชนของนักเรียนได้สนองต่อความจำเป็น 4 ประการ โดยสนองความต้องการทางด้านอารมณ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความต้องการสร้างความมั่นใจ และสถานภาพของนักเรียน อันดับที่สามได้แก่ ความต้องการข่าวสาร ความรู้ และความต้องการอันดับสุดท้าย คือ ความต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากสภาพความเป็นจริงชั่วขณะ ซึ่งความต้องการทั้งหมดนี้เกิดจากความต้องการทางด้านจิตใจและสังคมของนักเรียน

ชูศักดิ์ รองสวัสดิ์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ เนื้อหาของรายการมองต่างมุมกับทัศนคติ ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของผู้ชมรายการมองต่างมุม

ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมชมรายการจะมีพฤติกรรมเจาะจงในการแสวงหาข่าวและการใช้สื่อตามความพอใจและความต้องการทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการในการรับรู้เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของข่าวสารต่าง ๆ รวมทั้งต้องการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการเสริมความคิด และตัดสินใจในข้อมูลข่าวสารที่สนใจนั้นๆ สำหรับทัศนคติต่อรายการมองต่างมุมพบว่า คุณลักษณะของประชากรไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อรายการมองต่างมุม ยกเว้นเพศและอาชีพ

วิภา เกียวกุล (2537 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับรายการข่าวโทรทัศน์ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับรายการข่าวทางโทรทัศน์และการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามลักษณะทางประชากร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับรายการข่าวโทรทัศน์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนที่มี เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกันมีการเปิดรับรายการข่าวโทรทัศน์, การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกัน
  2. ประชาชนที่มี อายุ ต่างกันมีการเปิดรับรายการข่าวโทรทัศน์, การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
  3. การเปิดรับรายการข่าวโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ
- อรณี ผู่จวรรณลักษณ์ (2537: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการเปิดรับ การคาดหวัง ประโยชน์และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ อาชีพ และสถานภาพทางครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ชายจะรับชมรายการธรรมะมากกว่าหญิง ผู้ที่ชมจะมีอายุมากแล้วเป็นส่วนใหญ่ มักมีอาชีพรับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ และผู้ที่มีสถานภาพทางครอบครัวมีหย่า, แยกกันอยู่จะเปิดรับสื่อมากกว่า นอกจากนี้ยังศึกษาพบว่าผู้ชมมักคาดหวังประโยชน์ในแง่ที่ต้องการจะแสวงหาและอยากจะได้รับความรู้ทางศาสนามากขึ้นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของตน ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ยังผลให้เกิดความพึงพอใจที่ได้รับจากการเปิดรับรายการธรรมะนั้น

วรวิทย์ พัฒนาอิทธิกุล (2539 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การตลาดรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ในประเทศไทย ผลของการวิจัย ซึ่งได้นำเอาทฤษฎีพื้นฐานโครงสร้างทางการตลาดมาวิเคราะห์ พบว่า

รายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน มีลักษณะโครงสร้างทางการตลาดดังนี้ คือมีผู้ผลิต อันได้แก่ เจ้าของลิขสิทธิ์รายการ, ผลิตภัณ์ท์ ได้แก่ รายการฟุตบอล, พ่อค้าคนกลาง ได้แก่ บริษัทผู้ซื้อเวลาสถานีโทรทัศน์ และสถานีโทรทัศน์ โดยที่ผู้บริโภครู้จักคือ ผู้ชม นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน โครงสร้างของธุรกิจนี้อีกอันได้แก่ ผู้สนับสนุนรายการ, เรทติ้งความนิยมของรายการ บริษัทตัวแทนโฆษณา, ผู้บรรยาย และสื่อมวลชน

ผู้ที่ประกอบธุรกิจรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ จะต้องดำรงบทบาทของนักการตลาดที่จะต้องนำหลักส่วนประสมทางการตลาด (4P) มาใช้ในการดำเนินธุรกิจนี้ จึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยทางด้านความนิยมของผู้ชมที่มีต่อรายการฟุตบอล ทำให้ผู้ดำเนินธุรกิจรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ใช้แนวคิดทางการตลาดแบบเน้นที่ตัวผลิตภัณ์ท์ (Product Oriented) เป็นหลัก แต่ก็มี การนำแนวคิดการตลาดอื่น ๆ เข้ามาผสมผสานเพื่อช่วยให้รายการประสบความสำเร็จมากที่สุด

นราพร สังข์ชัย (2539 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของเด็กที่มีต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กผลการวิจัยพบว่า

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมี 16 ลักษณะเนื้อหา ได้แก่ เกมกีฬา วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ สิ่งแวดล้อม คนตรี การแสดง ศิลปะประดิษฐ์ โภชนาการข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน ความรู้รอบตัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ชรรถนะ คุณธรรม ศิลปะวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว และผู้ใหญ่หรือเด็กที่เป็นตัวอย่างที่ดี ในส่วนของรูปแบบรายการ พบว่า มีรายการนิยายสารทางอากาศมากกว่ารูปแบบอื่น นอกจากนั้นยังมีรายการสารคดี ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันและรายการเกมการแข่งขัน

ผู้ดำเนินรายการมีทั้งที่เป็น ผู้หญิง ผู้ชาย ผู้ใหญ่ เด็ก และหุ่น เวลาในการออกอากาศในวันจันทร์ถึงศุกร์ ออกอากาศในช่วงเย็น ส่วนในวันเสาร์อาทิตย์ออกอากาศในช่วงเช้า

สำหรับความพึงพอใจของเด็กที่มีต่อรายการพบว่า เนื้อหาและรูปแบบที่เด็กชอบมากที่สุดคือ เกมและกีฬา พิธีกรที่เด็กพึงพอใจมากที่สุด คือ ผู้ใหญ่ดำเนินรายการร่วมกับเด็ก เด็กต้องการให้มีรายการ โทรทัศน์สำหรับเด็กทุกวัน ในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน

นิธินาฏ กมลพันธุ์ฤกษ์ (2539 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกครั้งที่ 26 ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ผลของการวิจัยพบว่า

สทท. 11 ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ในการนำเสนอเหตุการณ์สำคัญอย่าง การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกมาถ่ายทอดสู่ผู้ชมชาวไทย โดยได้ตอบสนองนโยบายในการเผยแพร่ ข่าวสารและแสดงถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการดูแลให้สังคมอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ทันโลก ทันเหตุการณ์ ประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์สำคัญระดับนานาชาติ อีกทั้งยังทำหน้าที่ให้ความบันเทิงสำหรับผู้ชมที่ชื่นชอบกีฬาอีกด้วย ในส่วนของเนื้อหา สทท.11 คัดเลือกประเภทและรายการแข่งขันที่เหมาะสมกับช่วงเวลาที่มียู่ โดยเน้นการนำรายการแข่งขันที่มีนักกีฬาไทยเข้าร่วมมาถ่ายทอดให้ชมเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ สทท.11 มีการใช้กลยุทธ์ในการจัดผังรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมกีฬาอยู่บ้าง เช่น การถ่ายทอดรายการที่นักกีฬาเข้าชิงชนะเลิศทำให้ผู้ชมติดตามมากแต่อย่างไรก็ตาม ปฏิกริยาของผู้ชมที่มีต่อการถ่ายทอดครั้งนี้ก็มีผลต่อการคัดเลือกประเภทกีฬา และรายการแข่งขันมาเสนอ โดย สทท.11 จะรับฟังคำติชมผ่านทางจดหมายและโทรศัพท์

อภิญาณ บุญอุไร (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูพลศึกษา และนักเรียนต่อรายการกีฬาทางโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องในการเรียนวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย เขตการศึกษา 9,10 และ 11 ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูพลศึกษาและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อรายการกีฬาทางโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องในการเรียนวิชาพลศึกษาอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับพลศึกษาและกีฬา ด้านเทคนิคและทักษะทางกีฬา และด้านทัศนคติ คุณธรรมและสามารถนำไปใช้
2. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูพลศึกษาทั้ง 3 เขตการศึกษา พบว่ามีความไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกข้อ
3. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนทั้ง 3 เขตการศึกษา พบว่ามีความไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกข้อ
4. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูพลศึกษาและนักเรียนทั้ง 3 เขตการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกข้อ

ศักดิ์พันธ์ ดันวิมลรัตน์ (2540 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองปัดตานี จังหวัดปัดตานี โดยงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษา การเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองปัดตานี จังหวัดปัดตานี โดยมุ่ง ศึกษา ระดับการเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองปัดตานี จังหวัดปัดตานี และเปรียบเทียบการเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์ตามตัวแปรด้านต่าง ๆ คือ เพศ อายุ ศาสนา การศึกษา และอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานีพบว่า ระดับการเลือกชมรายการอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบการเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรด้านเพศ อายุ ศาสนา การศึกษาและอาชีพ พบว่า ประชาชนมีการเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร

สวภา ไช้ประเสริฐ (2540 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดูโทรทัศน์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นครศรีธรรมราช โดยการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูโทรทัศน์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน นักเรียนเกือบครึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมากกว่า 1 ใน 10 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

นักเรียนมากกว่า 4 ใน 5 อาศัยอยู่กับบิดามารดา บิดาและมารดาเกือบ 3 ใน 4 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และมากกว่าครึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 9,103.20 บาทต่อเดือนนักเรียนเกือบทั้งหมดมีโทรทัศน์ ส่วนใหญ่มีโทรทัศน์สี วางไว้ในห้องรับแขกนักเรียนมากกว่าครึ่งไม่เคยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการดูโทรทัศน์ ดูโทรทัศน์ในวันศุกร์ ช่วงเวลาหลังข่าว ในวันสุดสัปดาห์

นักเรียนมากกว่า 2 ใน 3 ดูโทรทัศน์ในวันเสาร์ โดยเกือบครึ่งดูช่วงเวลา 10.00-15.00น. และไม่ทำกิจกรรมอื่นระหว่างดูโทรทัศน์ นักเรียนเกือบทั้งหมดดูรายการสำหรับเด็ก และภาพยนตร์การ์ตูน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับประเภทของรายการโทรทัศน์ที่นักเรียนดู 3 ประเภท คือ ภาพยนตร์ กีฬา และรายการเกี่ยวกับชีวิตและสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับความบ่อยของการดูโทรทัศน์บางรายการของนักเรียน และมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาการดูโทรทัศน์ในวันธรรมดาของนักเรียน

• วิดีมาน นุทริกเวช (2541 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการรับชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศของวัยรุ่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับชมแรงจูงใจ ทัศนคติ และการรับรู้ประโยชน์จากการรับชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. รายการถ่ายทอดสดที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับชมมากที่สุด คือ พรีเมียร์ลีก อังกฤษ รองลงมาคือ ฟุตบอลโลก และกัลโช่เซเรียเอ อิตาลี ตามลำดับ โดยจะเลือกชมเฉพาะนัดที่น่าสนใจ ทั้งนี้จะชมกับเพื่อน ๆ ที่บ้านตัวเองมากที่สุด
2. กลุ่มตัวอย่างติดตามชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศเพราะมีผู้เล่นหรือทีมที่ชื่นชอบ โดยชมเพื่อความบันเทิง
3. กลุ่มตัวอย่างเล่นพนันฟุตบอลรายการพรีเมียร์ลีก อังกฤษ, ฟุตบอลโลก, และกัลโช่เซเรียเอ อิตาลี ตามลำดับ โดยเล่นพนันครั้งละ 500 บาท
- 4.ทัศนคติที่มีต่อการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเห็นด้วย
5. การรับรู้ประโยชน์จากการรับชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศของวัยรุ่นอยู่ในระดับมาก
6. กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าข้อดีของการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศคือทำให้ทันเหตุการณ์ ในขณะที่ข้อเสียคือทำให้เกิดการพนัน
7. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศคือให้มีโฆษณาสั้นระหว่างการถ่ายทอดสดให้น้อยที่สุด, ทีมพากษ์ต้องมีความเป็นกลาง พากษ์สนุก, และเพิ่มการถ่ายทอดสดให้มากขึ้น ตามลำดับ
8. วัยรุ่นที่มีลักษณะทางประชากรด้านเพศ อายุ การศึกษาและรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการรับชม แรงจูงใจ ทัศนคติ และการรับรู้ประโยชน์จากการรับชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศแตกต่างกัน
9. ทัศนคติที่มีต่อการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศของวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับชม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
10. พฤติกรรมการรับชมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์จากการรับชมการถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนพร ทวีพาณิชย์ (2541 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัย เรื่องการติดตามข่าวกีฬาโอลิมปิกครั้งที่ 26 ของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการติดตาม คัดเลือก และนำเสนอเนื้อหาของข่าวกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 26 ที่นำเสนอทางสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย ทั้ง 5 ช่อง ตลอดจนปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิด และมุมมองต่าง ๆ ที่สะท้อนออกมาจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อมวลชน ทฤษฎีผู้ปิดเปิดประตูสาร ทฤษฎีการเล่น และการวิเคราะห์กรอบการผลิตข่าวโทรทัศน์มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของข่าวกีฬาโอลิมปิกทางสถานีโทรทัศน์

ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 19 กรกฎาคม – 5 สิงหาคม 2539 ในแง่มุมของการทำงาน การเลือกประเด็น การนำเสนอ และรูปแบบเนื้อหาข่าว และนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็น ผู้ปฏิบัติงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 5 ช่องจากการศึกษาพบว่า การติดตามข่าวกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 26 ของสถานีโทรทัศน์ ทั้ง 5 ช่อง อยู่ภายใต้ปัจจัยต่าง ๆ คือ (1) นโยบายของแต่ละสถานี (2) ความสนใจของผู้ชม (3) ช่วงเวลาของการนำเสนอข่าว และ (4) มุมมองและแนวคิดอันเป็น บุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของผู้ปฏิบัติงานตามสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดต่าง ๆ ของการทำงาน ในต่างประเทศ ซึ่งสถานีโทรทัศน์ทุกช่องได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวและให้ ความบันเทิงจากข่าวกีฬาโอลิมปิกเพื่อให้ผู้ชมเกิดความพึงพอใจ โดยครอบคลุมเรื่องราวที่เกิดขึ้น ในการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกทั้งการแข่งขันกีฬาและเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะในส่วน ที่เกี่ยวกับนักกีฬาไทยที่ข่าวกีฬามีบทบาทในการสร้างความคาดหวังของผู้ชมต่อนักกีฬาและ การเสริมสถานภาพนักกีฬาให้เพิ่มขึ้นด้วย

ฉันทนา อุคมสิน และวริศรา ศรีสวัสดิ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์โดยการให้เทปโทรทัศน์กับการสอนปกติของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเทปโทรทัศน์ (วีดิทัศน์) ประกอบการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์และ เพื่อเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ที่สอน โดยใช้เทปโทรทัศน์นำประกอบ การสอนกับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .06
2. คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. คะแนนความก้าวหน้าของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05
4. คะแนนภาคปฏิบัติหลังเรียนของ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัตนาวดี ปลื้มสำราญ (2544 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนโดย วิธีสอบ แบบใช้วีดีโอเทปและวิธีสาธิตที่มีต่อการพัฒนาทักษะเบื้องต้นกีฬาเทเบิลเทนนิสของนักศึกษา วิทยาลัยพลศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอน โดยวิธี สอนแบบใช้วีดีโอเทปและวิธีสอนแบบสาธิตที่มีต่อการพัฒนาเบื้องต้นกีฬาเทเบิลเทนนิสของ นักศึกษา วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะเบื้องต้นกีฬาเทเบิลเทนนิสก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบใช้วิดีโอเทียบกับกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสาธิต ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ไม่แตกต่างกัน
  2. ทักษะเบื้องต้นกีฬาเทเบิลเทนนิสก่อนและหลังการทดลอง ภายในกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบใช้วิดีโอ เทป และภายในกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสาธิต แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
  3. ทักษะเบื้องต้นกีฬาเทเบิลเทนนิสหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบใช้วิดีโอ เทป กับกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสาธิต ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ไม่แตกต่างกัน
- จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงว่า วิธีสอนแบบใช้วิดีโอ เทป กับวิธีสอนแบบสาธิตสามารถใช้สอนทักษะเบื้องต้นกีฬาเทเบิลเทนนิสสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาแทนกันได้

งานวิจัยในต่างประเทศ

แมคควิล จาอิล และคณะ (McQuail et al., 1972) พบว่าหน้าที่สำคัญของโทรทัศน์ในการตอบสนองความต้องการของผู้ชม มีอยู่ 4 ประการคือ

1. Self-rating Appeal คือ ผู้ชมได้พบเห็นบางสิ่งบางอย่างในตัวเขาเอง สิ่งต่างๆ ของคนบุคลิกภาพของตน
2. Basic for Social Interaction คือ เมื่อชมโทรทัศน์แล้วทำให้คนภายในครอบครัว มีการปะทะสังสรรค์กันมากขึ้น มีการพูดคุยกัน ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ตลอดจนมีการแข่งขันตอบปัญหา ทำให้ครอบครัวมีความสนใจร่วมกัน (Shared Family Interest)
3. Excitement คือ เพื่อการตื่นเต้น เช่น ผู้ชมจะเชื่อว่าเหตุการณ์ในโทรทัศน์จะเป็นเช่นไร ใครจะเป็นผู้แพ้ ผู้ชนะ เช่น การตอบปัญหาการแข่งขันกีฬา นอกจากนี้ยังเป็นการหนีจากโลกของความจริงที่สับสนวุ่นวาย ดึงเครียดทางอารมณ์
4. Education Appeal การดูโทรทัศน์ทำให้เพื่อความรู้อันเกี่ยวข้องกับตนเองและโลกภายนอก ทำให้เกิดการปรับปรุงตนเอง มีการปรับตัวที่ดีขึ้น เพราะข่าวสารที่ได้รับช่วยให้ทันโลกทันเหตุการณ์ ทำให้มีความรู้ความสามารถมากกว่าเดิม

โรบินสัน (Robinson, 1972) ศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อและระดับความรู้ทางด้านข้อมูลข่าวสารของบุคคล โดยกลุ่มคนที่มีการศึกษาต่างกัน จะมีการใช้สื่อและมีระดับความรู้ในเรื่องข้อมูลข่าวสารต่างกันไปด้วย กล่าวคือ กลุ่มคนที่มีความรู้

สูงเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ด้านข้อมูลสารคดีและจะเพิ่มพูนความรู้ทางด้านนี้ของตนให้มากขึ้น โดยการใช้สื่อมวลชน

แมคคอมบส์ และ เบคเกอร์ (McCombs and Becker, 1979) ได้อ้างผลการวิจัยต่างๆ ที่ชี้ให้เห็นว่าการอ่านหนังสือพิมพ์หรือรับฟังชมรายการวิทยุและโทรทัศน์ของแต่ละบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับเหตุผล 6 ประการด้วยกันคือ

1. เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์รอบตัวเพื่อที่จะได้รู้ว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น
2. เพื่อให้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และเรียนรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญควรรู้
3. เพื่อใช้ข่าวสารที่ได้มานั้นเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจแต่ละวัน
4. เพื่อให้ได้ข่าวสารที่จะใช้เป็นประโยชน์ในการถกเถียงปัญหาประจำวันกับบุคคลได้
5. เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมอยู่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นด้วย
6. เพื่อให้ข่าวสารที่ได้จากสื่อมวลชนช่วยเสริมความคิดเห็นที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำลงไปแล้วเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อความบันเทิง

ปาล์มกรีน และ เรย์เบริน (Palmgreen and Rayburn, 1979) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับโทรทัศน์โดยศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการชมโทรทัศน์ด้านการศึกษาในรัฐเคนตักกีด้วยการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ในด้านการผ่อนคลายความเครียด การเรียนรู้สิ่งต่างๆ การใช้ประโยชน์เป็นสื่อสัมพันธ์ การช่วยเหลือปัญหาต่างๆ การฆ่าเวลา เป็นเพื่อนแก้เหงาและเพื่อความบันเทิง การวิจัยพบว่า ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ชมมีความแตกต่างกันสูง มีความสัมพันธ์กันเชิงลบ คือความคาดหวังสูง ความพึงพอใจต่ำ หรือความคาดหวังต่ำ - ความพึงพอใจสูง

เมอร์ฟี (Murphy, 1983) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องโทรทัศน์และความหมาย : การประเมินค่าด้านเจตนาารมณ์ความสำคัญ สัญลักษณ์และความเข้าใจของผู้ชมที่ติดยการโทรทัศน์ และผู้ชมที่ไม่ถึงกับติดยการโทรทัศน์” (Television and Meaning : An Assessment of Internationality, Sinnificance, Sympols and Sense on Heavy and Light Television Viewers) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของโทรทัศน์ที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชน (People's Life-meaning System) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เป็นผู้ชมที่ติดยการโทรทัศน์ และผู้ชมที่ไม่ถึงกับติดยการโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มได้ให้คำอธิบายรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับความหมายของชีวิตคล้ายคลึงกัน ทั้งสองกลุ่มใช้รายการโทรทัศน์ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และแสดงแนวโน้มที่จำประพุดติดตามแบบอย่างทีแสดงในรายการโทรทัศน์ โดยใช้วิธี

พิจารณาตนเอง (Self Reference) และการวิเคราะห์ในการตัดสินใจและทั้งสองกลุ่มไม่ได้อาศัยวิธีการปรึกษาซึ่งกันและกัน หรืออาศัยทางพระเจ้า (Spiritual Means) ในการตัดสินใจ

เวนเนอร์ (Wenner, 1986) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังหรือความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์ โดยการวัดค่าการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในด้านความต้องการการเฝ้าสังเกตเพื่อติดตามข่าวสาร (Surveillance) ด้านความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ (Entertainment Diversion) การใช้ประโยชน์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Utility) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยอ้อม (Parasocial Interaction) รวม 12 รายการ (Statement) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ สุ่มตัวอย่างผู้ชมโทรทัศน์จากเมืองไอโอวา รัฐไอโอวาจำนวน 301 คน พบว่า ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในเรื่องเดียวกันและไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในเรื่องต่าง ๆ

โช และ เบคเกอร์ (Choi and Becker, 1987) ศึกษาพบว่า แรงจูงใจที่ต่างกันนำไปสู่พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนที่แตกต่างกัน แรงจูงใจดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ แรงจูงใจเพื่อแสวงหาข่าวสาร แรงจูงใจเพื่อแสวงหาความเพลิดเพลิน และแรงจูงใจเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง Choi และ Becker ใช้คำว่าแรงจูงใจในความหมายของความพึงพอใจที่คนเราแสวงหา โดยอธิบายว่า “แรงจูงใจ” (Motivation) เป็นแนวคิดรวบยอดหรือแนวคิด โดยสรุปที่ครอบคลุมทั้งการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ